

Na osnovu člana 7. Zakona o unutrašnjim poslovima ("Službeni glasnik RS", br. 44/91, 79/91, 54/96, 25/2000 i 8/2001), Ministar unutrašnjih poslova donosi

**UPUTSTVO
O POLICIJSKOJ ETICI
I NAČINU OBAVLJANJA POSLOVA POLICIJE**

1. U obavljanju policijskih poslova i obuci za njihovo obavljanje, odnosno izvršavanju zakona i drugih propisa o policiji, pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova (u daljem tekstu: pripadnici Ministarstva) rukovode se etičkim principima utvrđenim ovim uputstvom, u skladu sa Evropskim kodeksom policijske etike – Preporukom (2001)¹⁰ koju je usvojio Komitet ministara Saveta Evrope 19. septembra 2001. godine.

2. Zaštitu ustavom utvrđenih osnovnih prava, sloboda i vrednosti, zaštitu bezbednosti ljudi i imovine, prevenciju i suzbijanje kriminala, otkrivanje krivičnih dela, održavanje javnog reda i mira, pružanje pomoći građanima i druge policijske poslove pripadnici Ministarstva obavljaju u skladu sa zakonom i međunarodnim standardima koje je država prihvatila.

3. Pripadnici Ministarstva vode računa o ustavom utvrđenom položaju prema kome je Ministarstvo samostalno u vršenju Ustavom i zakonom određenih nadležnosti.

4. Afirmišući policiju kao savremenu komponentu krivičnog sudstva, pripadnici Ministarstva unapređuju saradnju i staraju se o međusobnom približavanju unutrašnjih poslova i pravosuđa u skladu sa zakonom i, istovremeno, dosledno poštuju samostalnost i nezavisnost u radu sudova i ne osporavaju sudske odluke i njihovo sprovođenje.

5. Policija Ministarstva (u daljem tekstu: policija) se ne zalaže za zakone kojima bi dobijala sudske funkcije ili bi joj se delegirala sudska ovlašćenja, već za zakone kojima se, u skladu sa ustavom i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, obezbeđuje sudska zaštita osnovnih ličnih prava i sloboda.

6. Postupanje policije po odredbama zakona kojima su uređeni krivični, prekršajni i drugi postupci u kojima policija primenjuje tim zakonima utvrđena ovlašćenja prema određenim licima (u daljem tekstu: policijske istrage) zasniva se, kao minimumu, na osnovima sumnje o počinjenom ili o mogućem krivičnom delu ili prekršaju, odnosno drugom kažnjivom delu.

Policija poštuje pretpostavku nevinosti, kao i prava osumnjičenog, okrivljenog ili drugog lica, naročito pravo da odmah bude upoznato sa optužbama protiv njega i da pripremi svoju odbranu, lično ili uz pravnu pomoć po sopstvenom izboru.

Policija obezbeđuje objektivne i poštene policijske istrage, obzirne i primerene posebnim potrebama određenih lica, kao što su deca i drugi maloletnici, žene i pripadnici manjinskih grupa, uključujući nacionalne manjine i osetljiva lica.

Polazeći od stava 2. ove tačke, stručnim smernicama obezbeđuje se pošteno ispitivanje tokom kojeg se ispitivani upoznaje sa razlozima za ispitivanje, kao i sa ostalim relevantnim informacijama, o čemu se vodi zapisnik.

7. Policija vodi računa o posebnim potrebama koje imaju svedoci, sprovodi pravila njihove zaštite i podrške tokom postupka, posebno u slučajevima kada postoji opasnost od zastrašivanja svedoka.

Policija, bez bilo kakve diskriminacije, obezbeđuje potrebnu podršku, pomoć i informacije žrtvama krivičnih dela.

U toku policijske istrage policija obezbeđuje prevođenje, kada je to potrebno.

8. Poštujući ulogu advokata, pripadnici policije se ne mešaju u njihov rad, niti ih na bilo koji način ometaju u krivičnom postupku kao braniocima ili u drugom postupku. Kad je to moguće, pružaju im pomoć, naročito u slučajevima u kojima se radi o licima lišenim slobode.

9. Zakonom utvrđenom spoljnom kontrolom policije, koju sprovode zakonodavni, izvršni i sudski organi, obezbeđuje se odgovornost policije državi, građanima i njihovim predstavnicima.

Policija ispunjava svoje obaveze u postupcima u kojima se razmatraju žalbe na rad policije, kao i pritužbe, predstavke i slični podnesci koji se odnose na njen rad.

Policija učestvuje u promovisanju mehanizama odgovornosti, zasnovanih na komunikaciji i uzajamnom razumevanju građana i policije.

10. Policijska istraživanja, samostalna i u organizaciji drugih državnih ili nedržavnih subjekata, policija promoviše i podstiče u skladu sa ukupnim aktivnostima koje u ovom pogledu preuzima Republika Srbija.

Saglasno stavu 1. ove tačke, policija učestvuje i u podršci međunarodnoj saradnji u vezi sa pitanjima policijske etike i ljudskih prava koju pruža Republika Srbija.

11. Na zahtev nadležnih organa i po sopstvenoj inicijativi policija pruža potrebne podatke i priprema izveštaje, druge materijale i predloge u vezi sa promovisanjem i primenom etičkih i drugih principa iz ovog uputstva, kao i preporuka sa kojima su oni usklađeni – sadržanim u Evropskom kodeksu policijske etike.

12. U skladu sa samostalnošću Ministarstva, pripadnici su odgovorni za njegovu operativnu nezavisnost u izvršavanju policijskih zadataka u odnosu na druge organe.

13. Starajući se o prepoznatljivosti u odnosu na pripadnike drugih organa, pripadnici Ministarstva se u skladu sa zakonom legitimišu tokom intervencije, odnosno pružaju dokaz o svom statusu i službenim svojstvima i vode računa o ličnoj odgovornosti za neposredno preduzete službene radnje i za naređenja izdata potčinjenima.

14. Pripadnici Ministarstva svoje dužnosti ispunjavaju pridržavajući se principa zakonitosti, pružajući podršku vladavini prava, štiteći pravni poredak i njegove institucije i obezbeđujući ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u skladu sa odredbama Ustava i zakona, sa Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima i sa drugim međunarodnim aktima u oblasti prava čoveka koje se država obavezala da primenjuje.

15. U svom radu pripadnici Ministarstva rukovode se načelom nepristrasnosti u izvršavanju zakona bez obzira na nacionalno ili etničko poreklo, rasu, jezik i društveni položaj onoga na koga zakon treba primeniti, na njegova politička, verska i filozofska uverenja, ili na njegove godine, bračno stanje, pol, ili kakvu fizičku ili psihičku manu.

U obavljanju poslova pripadnici Ministarstva ophode se pristojno i odgovorno prema građanima na ulici, šalteru, graničnom prelazu i na drugom mestu vršenja službene radnje.

U komunikaciji sa građanima pripadnici Ministarstva poštuju ljudsku ličnost i dostojanstvo i čuvaju ugled Ministarstva.

Osposobljavanje za postupanje u skladu sa st. 1. do 3. ove tačke sastavni je deo obuke pripadnika Ministarstva.

16. U okviru poslova svog radnog mesta, pripadnik Ministarstva preduzima kad god je to moguće sve neophodne mere i aktivnosti koje će omogućiti građanima nesmetano i efikasno ostvarivanje njihovih prava, obaveza i interesa.

Poslove za koje je zadužen pripadnik Ministarstva nastoji da obavlja maksimalno profesionalno – po pravilima struke, savesno, nepristrasno i disciplinovano.

17. Nikome u Ministarstvu nije dozvoljeno da naredi, izvrši, izaziva ili toleriše mučenje ili kakvo drugo surovo i nehumano postupanje kojim se ponižava ličnost čoveka, kao ni drugu radnju kojom se ugrožava pravo na život, slobodu, ličnu bezbednost, poštovanje privatnog i porodičnog života, okupljanje i udruživanje ili koje drugo pravo ili sloboda zajemčeni Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

Pripadnik Ministarstva koji bi bio prisutan nekoj zabranjenoj radnji iz stava 1. ove tačke, dužan je na takav slučaj da ukaže svom pretpostavljenom, Generalnom inspektor i organima spoljnog civilnog nadzora nad radom Ministarstva.

18. U svim svojim intervencijama (akcijama, operacijama) policija poštuje svačije pravo na život.

Pravo pojedinca na privatnost policija ometa samo kad je to neophodno radi postizanja zakonitog cilja.

19. U skladu sa zakonom, policija licu lišenom slobode odmah saopštava sve propisane podatke koji se na to lišavanje slobode odnose.

Licima lišenim slobode policija obezbeđuje sigurnost, zdravstvenu zaštitu, higijenske, smeštajne (svetlost, ventilacija) i odgovarajuće uslove za odmor, shodno uslovima utvrđenim za pritvorena lica.

U skladu sa zakonom policija obezbeđuje licima lišenim slobode da o njihovom lišavanju slobode budu obavestena treća lica po njihovom izboru, da imaju pristup pravnoj pomoći i da ih pregleda lekar, kada je to moguće, po njihovom izboru.

Lica lišena slobode odvajaju se od drugih lica, a međusobno se odvajaju žene i muškarci lišeni slobode, kao i maloletna i punoletna lica lišena slobode.

20. Za svako lice lišeno slobode policija odgovara i štiti ga.

Pripadnik Ministarstva kome je povereno na čuvanje lice čije stanje zahteva specijalnu negu, dužan je da se obrati medicinskom osoblju i u slučaju potrebe da zaštiti život i zdravlje tog lica.

21. Upotrebi sredstava prinude, a naročito upotrebi oružja, pripadnici Ministarstva pribegavaju samo u slučajevima i pod uslovima predviđenim zakonom i drugim propisima, ne primenjujući veću prinudu od neophodne, i to samo kada je striktno neophodno i u meri koju diktira realizacija legitimno postavljenog cilja.

22. Pripadnik Ministarstva kome je poverena funkcija komandovanja odgovara za naređenja koja izdaje, za njihovo izvršavanje i za njihove posledice. Ovaj pripadnik je odgovoran i za radnje potčinjenog koga ovlasti da nastupa umesto njega, kao i za radnje koje potčinjeni izvršavaju u okviru redovnih poslova i dobijenih naređenja.

23. Osim u slučaju ako je izdato naređenje čije bi izvršenje predstavljalo krivično delo, potčinjeni je dužan da se pridržava naređenja i instrukcija pretpostavljenog i da lojalno izvršava naređenja, odgovara za njihovo izvršavanje i za posledice njihovog neizvršavanja.

Ako oceni da izvršenje naređenja ne bi predstavljalo krivično delo, ali da je naređenje očigledno nezakonito i može ozbiljno da ugrozi javni interes, potčinjeni je dužan da na propisan način na to skrene pažnju pretpostavljenom koji je naređenje izdao.

Ako naređenje ostaje na snazi, a potčinjeni istrajava na njegovom osporavanju uprkos objašnjenjima i tumačenjima koja mu budu pružena, potčinjeni o tome referiše višem pretpostavljenom kome se može obratiti. Njegovo protivljenje mora biti evidentirano.

Svako odbijanje da se izvrši naređenje povlači odgovornost potčinjenog, osim ako zakonom nije drukčije predviđeno.

24. Zakonito uzdržavanje od izvršenja naređenja i referisanja višem pretpostavljenom u smislu tačke 23. ovog uputstva ne povlači odgovornost potčinjenog, a ako bi zbog toga bio izložen pozivanju na odgovornost ili kakvom drugom uznemiravanju, ima pravo da se neposredno obrati ministru i organu kontrole rada policije.

25. Pripadnik Ministarstva suprotstavlja se svakom aktu korupcije, protivpravno ne pribavlja bilo koju korist za sebe ili drugog, ne prima poklone i ne bavi se poslovima koji su nespojivi sa službenom dužnošću i koji bi mogli uticati na njegov rad i narušavati ugled policije i države.

26. Pripadnik Ministarstva, i kada nije na dužnosti, po sopstvenoj inicijativi pruža pomoć svakom licu koje se nalazi u opasnosti, sprečava ili suzbija radnju koja može da naruši javni red i mir ili da ugrozi život, integritet i imovinu građana, imovinu zajednice i Ustavom utvrđeni poredak.

27. U skladu sa zakonom, pripadnici Ministarstva štite lične podatke o građanima koje Ministarstvo prikuplja, obrađuje i koristi radi obavljanja poslova iz svog delokruga.

28. Dužnost pripadnika policije je da tokom rada razvijaju svoje lične sposobnosti kojima se ispoljava ispravno rasuđivanje, otvoren stav, zrelost, poštenje, komunikativnost i, gde je potrebno, veština predvođenja i upravljanja.

U smislu stava 1. ove tačke, pripadnici policije razvijaju i svoje lične sposobnosti za razumevanje društva kome služe, a naročito društvenih, kulturnih i pitanja lokalne zajednice.

29. Stručnim usavršavanjem, zasnovanim na vrednostima demokratije, vladavini prava i zaštiti ljudskih prava, pripadnici policije razvijaju sposobnosti za izvršavanje zadataka policije.

Stručno usavršavanje iz stava 1. ove tačke obuhvata što otvoreniju opštu obuku prema društvu, primerenu konkretnim uslovima u lokalnoj zajednici, kao i potrebnu specijalističku, predvodničku i upravljačku obuku.

30. Pripadnici Ministarstva uživaju ista građanska i politička prava kao i drugi građani, ali se pridržavaju i ograničenja tih prava potrebnih zbog izvršavanja funkcije policije u demokratskom društvu, u skladu sa zakonom i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

31. Imajući u vidu specifičan karakter policijskog posla, pripadnici Ministarstva, kao državni (policijski) službenici, uživaju društvena i ekonomska prava do maksimalno moguće mere, u skladu sa zakonom.

32. Pripadnici Ministarstva uživaju pravnu i drugu pomoć Ministarstva, u skladu sa zakonom.

33. Pripadnici Ministarstva podržavaju mere i aktivnosti koje se u Ministarstvu preduzimaju na efektivnom sprovođenju u praksi etičkih i drugih principa utvrđenih ovim uputstvom i, s tim u vezi, unapređenja koja se odnose na ciljeve policije u demokratskom društvu, njen pravni položaj i doprinos vladavini prava, odnos sa pravosudnim organima, njenu organizaciju, delatnost i odgovornost, kontrolu policije, naučna istraživanja o policiji i na međunarodnu saradnju koju policija ostvaruje.

34. Zalažući se za zakonitost i podržavajući vladavinu prava, policija doprinosi da zakoni i izvršni propisi za izvršavanje zakona budu dostupni javnosti i u dovoljnoj meri jasni i precizni.

Za pripadnike policije i druge građane obavezujući su isti zakoni i drugi propisi, a izuzeci se zasnivaju jedino na razlozima odgovarajućeg obavljanja policijskih poslova u demokratskom društvu.

35. Policija nema ulogu zatvorskog osoblja, izuzev u hitnim slučajevima.

36. Svoju unutrašnju organizaciju policija postavlja i unapređuje na način koji promoviše dobre odnose policije i građanstva i, gde je to moguće, efikasnu saradnju sa drugim organima, agencijama, lokalnim zajednicama, nevladinim i drugim organizacijama građana, uključujući i manjinske etničke grupe.

U saradnji iz stava 1. ove tačke policija se organizuje tako da javnosti pruža objektivne informacije o svojim aktivnostima, bez otkrivanja poverljivih informacija.

U saradnji sa sredstvima javnog informisanja policija postupa u skladu sa stručnim smernicama za kontakte sa medijima.

37. Mere za efikasno sprečavanje i borbu protiv korupcije preduzimaju se na svim organizacionim nivoima policije.

38. Izbor kandidata i prijem na rad u policiji zasniva se na ličnim kvalifikacijama i iskustvu kandidata koje je relevantno za policijske poslove i zadatke.

Lica osuđivana za teška krivična dela ne mogu raditi u policiji.

Postupak prijema u službu zasniva se na objektivnim i nediskriminatornim uslovima za prijem, a prijem vrši posle potrebnog testiranja kandidata. Politikom prijema teži se prijemu na rad muškaraca i žena iz različitih društvenih grupa, uključujući etničke manjinske grupe, sa krajnjim ciljem da pripadnici policije odražavaju strukturu društva kome služe.

39. Opšte policijsko obrazovanje orijentisano je tako da bude što je moguće više otvoreno prema društvu.

Praktična obuka na svim nivoima o primeni prinude i njenim ograničenjima zasniva se na principima sadržanim u ustavu, zakonu i međunarodnim ugovorima, naročito u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima.

Policijsko obrazovanje u potpunosti uvažava potrebu borbe protiv rasizma i ksenofobije.

40. Pripadnici Ministarstva ne ponašaju se na način koji šteti ugledu službe.

41. Pripadnici Ministarstva ne primenjuju ovlašćenja u svrhe za koje ovlašćenja nisu namenjena, niti koriste službeni status u neslužbene svrhe.

42. Disciplinske mere izrečene protiv pripadnika policije podležu kontroli, u skladu sa zakonom.

43. Ovo uputstvo shodno primenjuju i pripadnici rezervnog sastava Ministarstva i građani koji u skladu sa zakonom pružaju pomoć Ministarstvu u obavljanju policijskih poslova, za vreme angažovanja rezervnog sastava, odnosno pružanja pomoći.

44. Ovo uputstvo od školske 2003/2004. godine biće, kao nastavni sadržaj, obuhvaćeno nastavnim programima obrazovanja učenika i studenata policijskih škola, a u roku od 30 dana od dana njegovog stupanja na snagu – programima stručnog usavršavanja pripadnika Ministarstva.

45. Ovo uputstvo stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenom glasniku Republike Srbije”.

01 broj /2003

U Beogradu, 15. aprila 2003. godine

MINISTAR
Dušan Mihajlović